

University of Groningen

Het geschil voorbij. Een studie naar de bruikbaarheid van bestuursrechtelijke jurisprudentie als kenbron van recht

Neerhof, Abraham Richardus

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1995

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Neerhof, A. R. (1995). *Het geschil voorbij. Een studie naar de bruikbaarheid van bestuursrechtelijke jurisprudentie als kenbron van recht*. Kluwer.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Samenvatting

Bruikbaarheid van bestuursrechtelijke jurisprudentie als kenbron van recht

Achtergrond en probleemstelling van deze studie

De probleemstelling van deze studie luidde in hoeverre rechterlijke beslissingen in het bestuursrecht bruikbaar zijn als kenbron van recht en welke factoren de mate bepalen waarin rechterlijke beslissingen in dit opzicht bruikbaar zijn. In de rechts- en bestuurspraktijk bestaat behoefte aan bestuursrechtelijke jurisprudentie die houvast biedt voor gelijksoortige gevallen.

Noch aan de trouw die een rechter bij de aanvaarding van zijn ambt heeft gezworen aan de wet, noch aan de artikelen 11 en 12 van de Wet algemene bepalingen of aan het feit dat de bestuursrechtspraak in Nederland is georganiseerd op basis van de optiek van de individuele rechtsbescherming zijn op zichzelf argumenten te ontlelen tegen het toekennen van betekenis aan jurisprudentie in toekomstige soortgelijke gevallen. Er bestaat geen verschil van mening over dat jurisprudentie als een *kenbron* van recht functioneert.

Er is een aantal rechtsstatelijke beginselen dat nadere ondersteuning biedt aan de gedachte dat rechtscolleges dienen te streven naar jurisprudentie die als kenbron van recht bruikbaar is. Zo ligt aan de motiveringsplicht van de rechter de gedachte ten grondslag dat de rechter aan de openbaarheid verantwoording dient af te leggen over de wijze waarop hij tot zijn oordeel is gekomen. De rechter moet daarom niet alleen de feitelijke gronden waarop zijn oordeel steunt noemen, maar ook expliciteren welke rechtsopvattingen aan het dictum ten grondslag liggen. Het rechtszekerheidsbeginsel houdt in dat burgers duidelijkheid kunnen verkrijgen omtrent hun rechtspositie. Het gelijkheidsbeginsel en het doelmatigheidsbeginsel bieden aanvullende ondersteuning in een pleidooi voor jurisprudentie die houvast biedt.

We gaan er niet van uit dat het a priori wenselijk is dat de wetgever op ruime schaal rechtsvorming aan de rechter overlaat. Aan een belangrijke rol van de rechter in de rechtsvorming zijn bezwaren en risico's verbonden. In deze studie is het juist mede een vraag welke gevolgen beperkingen van rechtscolleges hebben voor de mogelijkheid om bruikbare jurisprudentie tot ontwikkeling te brengen.

Kenmerken van bruikbare jurisprudentie

Onder de bruikbaarheid van rechterlijke beslissingen als kenbron van recht verstaan we de mate waarin die beslissingen houvast bieden als we willen weten hoe de rechter in toekomstige soortgelijke geschillen zal beslissen. In deze studie gingen we er van uit dat de bruikbaarheid wordt bepaald door het informatiegehalte van afzonderlijke rechterlijke beslissingen op rechtsvragen en door samenhang in een reeks beslissingen over eenzelfde rechtsvraag.

Onder het informatiegehalte van een afzonderlijke rechterlijke beslissing verstaan wij in deze studie de mate waarin de rechter zijn rechtsopvatting daarin zodanig onder woorden brengt dat daaruit is op te maken hoe hij in toekomstige soortgelijke gevallen zal beslissen als hij zich aan die eerdere beslissing gebonden acht. We hebben het informatiegehalte van beslissingen op rechtsvragen bepaald met behulp van een aantal indicatoren. De belangrijkste indicatoren worden gevormd door de aanwezigheid van een algemene regel in de beslissing en door de scherpte van een aanwezige algemene regel. Daarnaast zijn er nog enkele indicatoren die meewegen bij het informatiegehalte. Zo is van belang dat de rechter aangeeft op welke concrete feiten hij zijn juridische oordeel baseert en in welke mate deze feiten het oordeel dragen. In de gevallen waarin een rechterlijke beslissing een algemene regel kent weegt nog mee, of deze regel heel expliciet in de beslissing wordt geformuleerd of dat hij is af te leiden doordat verreweg het grootste gedeelte van de in de beslissing gebruikte termen een algemene betekenis heeft. Op basis van de vijf indicatoren tezamen is in deze studie een samengesteld meetinstrument voor informatiegehalte ontwikkeld.

De bruikbaarheid van jurisprudentie wordt niet alleen door het informatiegehalte van afzonderlijke beslissingen bepaald, maar ook door de mate waarin beslissingen over eenzelfde rechtsvraag samenhang vertonen. Een viertal kenmerken van beslissingen houdt verband met deze samenhang. Het eerste kenmerk is of een rechterlijke beslissing in overeenstemming is met de voorlaatste beslissing. Het tweede kenmerk is of verwezen wordt naar eerdere jurisprudentie waarin dezelfde rechtsvraag aan de orde is. Het derde kenmerk is het gebruik van identieke formuleringen. Het vierde kenmerk is het maken van vergelijkingen met gevallen in eerdere beslissingen.

Bruikbaarheid van onderzochte jurisprudentie

Door middel van de meting van het informatiegehalte van beslissingen en het vaststellen in hoeverre de beslissingen samenhang vertonen, zijn we in deze studie nagegaan in hoeverre bestuursrechtelijke jurisprudentie over verschillende onderwerpen bruikbaar is als kenbron van recht. Op basis van een aantal criteria, dat in het licht van het verklarende gedeelte van het onderzoek is

aangelegd, is jurisprudentie geselecteerd op basis van de genoemde kenmerken van bruikbaarheid. Het resultaat van een analyse van jurisprudentie uit afzonderlijke gemeenten, Beschikking Superheffing, scholing met betrekking tot de wet van 1994, art. 19 WRO, het gemeentelijk beleid, contra legem werking van art. 11 BSH.

In de totale geanalyseerde jurisprudentie, te weten plusminus 40%, een analyse van de beslissingen is toegespitst op de mate waarin de beslissingen al dan niet met een overkoepeling de rechtsvraag van 30% van de onderzochte beslissingen betreffen. In de analyse van de beslissingen waarvan de overeenkomst te bepalen, bleek in strijd met de voorafgaande analyse de tien gevallen waarin een verwijzing naar de wet van 1994, art. 19 WRO, het gemeentelijk beleid, bleek, werd daarvan gebruik gemaakt van analogie-redenering of analogie-redenering kwan-

De meeste scherpe regels bleken vóór de wet van 1994, art. 19 WRO, met behoud van WW-uitkering, de minste regels kwamen relatief veel voor op basis van de wet van 1994, art. 19 WRO en de gemeentelijke standplaatsverklaringen. In de analyse van de beslissingen kwamen voor in de analyse kwamen zij voor in jurisprudentie over de wet van 1994, art. 19 WRO en gemeentelijke standplaatsverklaringen.

Inconsistenties kwamen het meest voor in de analyse van de beslissingen over de wet van 1994, art. 19 WRO, het gemeentelijk beleid, bleek in strijd met de voorafgaande analyse de tien gevallen waarin een verwijzing naar de wet van 1994, art. 19 WRO, het gemeentelijk beleid, bleek, werd daarvan gebruik gemaakt van analogie-redenering of analogie-redenering kwan-

Op het terrein van de superheffing van de wet van 1994, art. 19 WRO, het gemeentelijk beleid, bleek in strijd met de voorafgaande analyse de tien gevallen waarin een verwijzing naar de wet van 1994, art. 19 WRO, het gemeentelijk beleid, bleek, werd daarvan gebruik gemaakt van analogie-redenering of analogie-redenering kwan-

De resultaten bevredigen niet in het licht van de wet van 1994, art. 19 WRO, het gemeentelijk beleid, bleek in strijd met de voorafgaande analyse de tien gevallen waarin een verwijzing naar de wet van 1994, art. 19 WRO, het gemeentelijk beleid, bleek, werd daarvan gebruik gemaakt van analogie-redenering of analogie-redenering kwan-

en als kenbron van recht
vieden als we willen weten
en zal beslissen. In deze
dt bepaald door het infor-
n op rechtsvragen en door
rechtsvraag.

ke rechterlijke beslissing
chter zijn rechtsopvatting
s op te maken hoe hij in
hij zich aan die eerdere
ehalte van beslissingen op
catoren. De belangrijkste
van een algemene regel in
lgemene regel. Daarnaast
informatiegehalte. Zo is
e feiten hij zijn juridische
eel dragen. In de gevallen
t kent weegt nog mee, of
muleerd of dat hij is af te
in de beslissing gebruikte
e vijf indicatoren tezamen
or informatiegehalte ont-

en door het informatiege-
ok door de mate waarin
ertonen. Een viertal ken-
enhang. Het eerste ken-
ing is met de voorlaatste
naar eerdere jurispruden-
lerde kenmerk is het ge-
k is het maken van verge-

aangelegd, is jurisprudentie geselecteerd die in deze studie aan de hand van de genoemde kenmerken van bruikbaarheid is geanalyseerd. Er is gekozen voor een analyse van jurisprudentie uit afgebakende periodes over art. 11 van de Beschikking Superheffing, scholing met behoud van WW-uitkering, de vrijstelling ex art. 19 WRO, het gemeentelijk standplaatsvergunningenbeleid en de contra legem werking van abbb.

In de totale geanalyseerde jurisprudentie is in een minderheid van de beslissingen, te weten plusminus 40%, een scherpe regel aanwezig. Het merendeel van de beslissingen is toegespitst op de omstandigheden van het concrete geval, al dan niet met een overkoepeling door een vage algemene regel. Ongeveer 30% van de onderzochte beslissingen is puur casuïstisch. Bijna een zesde deel van de beslissingen waarvan de overeenstemming met eerdere beslissingen was te bepalen, bleek in strijd met de voorafgaande beslissing. In ongeveer drie op de tien gevallen waarin een verwijzing of een standaardformulering mogelijk bleek, werd daarvan gebruik gemaakt. Vergelijkingen in de vorm van distinguishing of analogie-redenering kwamen nagenoeg niet voor.

De meeste scherpe regels bleken voor te komen op het terrein van scholing met behoud van WW-uitkering, de minste op het gebied van art. 19 WRO. Vage regels kwamen relatief veel voor op het terrein van de superheffing, art. 19 WRO en de gemeentelijke standplaatsvergunningen. De meeste zuiver casuïstische beslissingen kwamen voor in de contra legem-jurisprudentie. Vrij weinig kwamen zij voor in jurisprudentie over de superheffing, scholing met behoud van WW en gemeentelijke standplaatsvergunningen.

Inconsistenties kwamen het meest voor in de jurisprudentie over contra legem werking van algemene beginselen van behoorlijk bestuur, op afstand gevolgd door de onderzochte jurisprudentie over art. 19 WRO. In jurisprudentie over art. 11 BSH waren in het geheel geen tegenstrijdigheden te ontdekken.

Op het terrein van de superheffing en scholing met behoud van WW-uitkering werd het meest naar jurisprudentie verwezen. Op deze terreinen werd ook het meest gebruik gemaakt van een identieke formulering. Op de andere drie terreinen werd minder gebruik van verwijzingen en identieke formuleringen gemaakt.

De resultaten bevredigen niet in het licht van rechtsstatelijke uitgangspunten. Rechters kunnen de verantwoording verbeteren en de rechtszekerheid en formele gelijkheid beter dienen door bruikbaarere jurisprudentie te ontwikkelen.

van beslissingen en het
rtonen, zijn we in deze
udentie over verschillen-
Op basis van een aantal
e van het onderzoek is

Verklaring van bruikbaarheid van rechterlijke beslissingen in het bestuursrecht

We zijn nagegaan welke factoren de mate waarin rechters beslissingen die in verschillende opzichten bruikbaar zijn nemen, beïnvloeden. We beschouwden rechters als subjectief-rationele actoren. Dat betekent dat ze handelen met het oog op de realisatie van bepaalde doeleinden en in het licht daarvan afwegingen maken. Bij de afwegingen baseren ze zich op de informatie en de criteria waarover ze kunnen beschikken. Verschillende omstandigheden zullen op de criteria en de informatie waarover rechters beschikken en de afwegingen die worden gemaakt van invloed zijn. We hebben veronderstellingen, die hieruit zijn af te leiden, getoetst.

De *taakopvatting van de rechter* blijkt invloed te hebben. Een rechtscollege als de voormalige AR hechtte wat meer aan de taak van de rechter geschillen te beslechten, de sociale zekerheidsrechter heeft het wat meer tot zijn beroepshouding gemaakt rechtszekerheid te bieden. Eerstgenoemde rechter gaf dan ook minder algemene en scherpe regels dan de laatstgenoemde. Als een college zijn rol van geschilbeslechter centraal stelt, leidt dat echter niet tot minder gebruik van verwijzingen en standaardformuleringen of tot meer inconsistentie in jurisprudentie.

Institutionele factoren beïnvloeden de taakopvatting van een college en daarmee de bruikbaarheid van jurisprudentie. De eerste institutionele factor waarnaar we hebben gekeken is de instantie. Rechters in enige instantie beslissen vaker casuïstisch dan rechters in hogere instantie, omdat zij geen boodschappen hoeven uit te zenden naar andere rechters. Het is echter niet zozeer de instantie, waarin wordt beslist, die van invloed is op de mate waarin scherpe of algemene regels worden ontwikkeld, maar het feit of rechtspraak in twee instanties bestaat. Rechtscolleges in enige instantie ontwikkelen minder scherpe regels dan rechtscolleges in lagere of in hogere instantie. In de sfeer van het sociale zekerheidsrecht kan de rechter in lagere instantie bij nieuwe vragen gemakkelijk scherpe regels ontwikkelen, omdat hij het oordeel van de rechter in hogere instantie kan afwachten. De laatstgenoemde verkrijgt op basis van ingestelde beroepen een overzicht over de relevante aspecten van een kwestie en zet vervolgens een lijn uit. Rechters in hogere en in lagere instantie verwijzen bovendien waarschijnlijk meer naar jurisprudentie dan rechters in enige instantie. Rechtspraak in twee instanties leidt dus tot een vruchtbare wisselwerking die tot gevolg heeft dat meer bruikbare beslissingen worden genomen dan bij rechtspraak in één instantie het geval is.

Tegenstrijdigheden komen waarschijnlijk vaker voor bij rechters in enige instantie. Dit komt doordat de rechter in enige instantie in vergelijking met de rechter in hogere instantie minder mogelijkheden heeft om op consistentie te letten. Zo heeft de HR meer mogelijkheden om algemene regels te ontwikkelen

en consistent te blijven, om te steunen op conclusies van de bruikbaarheid hebben dus niet kunnen, maar ook met daarmee instrumenten.

Een andere institutionele factor is de procedure. Voorzitters kennen zich beter met de procedure en willen verhinderen dat het proces te lang duurt. Voorzitters beslissen snel. Voorzitters beslissen vaker casuïstisch dan het college. Voorzitters zien omstandigheden zien. Voorzitters zijn minder geneigd om met algemene regels te werken.

Als rechters een aanvaardbare mate van rechtszekerheid willen gieten van een algemeen recht, moeten ze zich soms niet voldoende op de procedure regel kunnen vallen. De rechter moet de regels te maken naarmate het bestuur de taak heeft. De mate vooraf is geprogrammeerd. Het weegt mee dat hij de beleidsopties van andere factoren zijn van invloed op de uitkomst van toekomstige gevallen bij de rechter. De lang van kracht (meer) zal zijn. Het is over eenzelfde vraag aanhangig. Het is veel gelijksoortige zaken is te vinden. Het is over de variëteit aan casusproblemen gegeven. Procedurele vragen zijn van belang. Het woord dan materiële vragen zijn van belang.

We veronderstelden dat factoren van invloed beïnvloeden welk belang wordt beschermd in jurisprudentie. Hun invloed is van belang.

Als veel zaken aanhangig zijn, kan een college ontstaan. Een college kan ook de HR, probeert juridisch te doen met standaardformuleringen. Het raden leiden er in het algemeen tot delijke algemene regels worden ontwikkeld. Het is niet uitgesloten dat de tijd van de rechter het gevolg had dat de kwaliteit van de rechtspraak kwam. Dit kon op zijn minst tot minder beslissingen.

beslissingen in het

hters beslissingen die in
eden. We beschouwden
dat ze handelen met het
icht daarvan afwegingen
natie en de criteria waar-
eden zullen op de criteria
afwegingen die worden
gen, die hieruit zijn af te

en. Een rechtscollege als
de rechter geschillen te
meer tot zijn beroepshou-
nde rechter gaf dan ook
nde. Als een college zijn
er niet tot minder gebruik
er inconsistentie in juris-

ing van een college en
erste institutionele factor
in enige instantie beslis-
e, omdat zij geen bood-
Het is echter niet zozeer
p de mate waarin scherpe
it of rechtspraak in twee
ontwikkelen minder scherpe
antie. In de sfeer van het
stantie bij nieuwe vragen
het oordeel van de rechter
de verkrijgt op basis van
aspecten van een kwestie
n lagere instantie verwij-
tie dan rechters in enige
en vruchtbare wisselwer-
gen worden genomen dan

oor bij rechters in enige
tie in vergelijking met de
eft om op consistentie te
ene regels te ontwikkelen

en consistent te blijven, omdat hij zich tot rechtsvragen moet beperken en kan steunen op conclusies van het OM. Aan de instantie gelieerde verschillen in bruikbaarheid hebben dus niet alleen met een verschil in taakopvatting te maken, maar ook met daarmee verband houdende verschillen in mogelijkheden en instrumenten.

Een andere institutionele factor wordt gevormd door de aard van de procedure. Voorzitters kennen zichzelf in voorlopige procedures een andere taak toe en willen verhinderen dat het college van hun oordeel moet afwijken. Ze moeten snel beslissen. Voorzitters redeneren zodoende in voorlopige rechtsoordelen vaker casuïstisch dan het college in bodemprocedures. Onder bepaalde omstandigheden zien Voorzitters in een voorlopige procedure echter geen belemmering om met algemene regels te komen en voelen zij er zich zelfs toe genoodzaakt.

Als rechters een aanvaardbare motivering van een beslissing in de vorm zouden willen gieten van een algemene regel stuiten zij op *onzekerheden*. Zij kunnen zich soms niet voldoende op de hoogte stellen van de gevallen die onder een regel kunnen vallen. De rechter heeft in het algemeen met meer onzekerheden te maken naarmate het bestuurshandelen dat voorwerp van geschil is, in mindere mate vooraf is geprogrammeerd door wettelijke en beleidsregels. Daarbij weegt mee dat hij de beleidsvrijheid van het bestuur niet wil reduceren. Ook andere factoren zijn van invloed op de onzekerheden. Wanneer de verzameling van toekomstige gevallen bijna of geheel gesloten is doordat de wetgeving niet lang van kracht (meer) zal zijn, binnen een korte tijd een groot aantal geschillen over eenzelfde vraag aanhangig wordt gemaakt, of in het verleden reeds over veel gelijksoortige zaken is beslist, is gemakkelijker een overzicht te verkrijgen over de variëteit aan casusposities en zullen eerder algemene regels worden gegeven. Procedurele vragen worden gemakkelijker met scherpe regels beantwoord dan materiële vragen.

We veronderstelden dat *factoren die van buitenaf op rechtscolleges inwerken* beïnvloeden welk belang wordt gehecht aan de ontwikkeling van bruikbare jurisprudentie. Hun invloed blijkt kleiner dan we verwachtten.

Als veel zaken aanhangig worden gemaakt, kunnen grote werkvoorraden bij een college ontstaan. Een college met een grote werkvoorraad als de AR, maar ook de HR, probeert juridisch niet interessante zaken snel en routinematig af te doen met standaardformules zonder substantiële algemene regels. Werkvoorraden leiden er in het algemeen niet toe dat meer standaardformules met inhoudelijke algemene regels worden ontwikkeld, maar als er veel gelijksoortige zaken binnenkomen worden er wel afspraken over standaardregels gemaakt. Het is niet uitgesloten dat de tijdsdruk met name bij de AR in sommige gevallen tot gevolg had dat de kwaliteit van de motivering van een beslissing in het gedrang kwam. Dit kon op zijn minst leiden tot schijnbare tegenstrijdigheden tussen beslissingen.

Rechters zijn eerder geneigd om een beslissing met een algemene of scherpe regel te geven wanneer de kwestie, die voorwerp van geschil is, een relatief duurzaam karakter heeft. Als een kwestie niet-duurzaam is, is het echter vaak juist gemakkelijker om een goed overzicht te verkrijgen van relevante casusposities. In die gevallen kan het bovendien van belang zijn te bevorderen dat ingestelde beroepen worden ingetrokken.

Het maakt voor de rechter niet veel uit of het bestuursorgaan dat partij is een 'repeat-player' is. Alleen verwijzingen komen vaker voor als het bestuursorgaan 'repeat-player' is, maar dat komt doordat deze de uitspraken in eerdere gevallen gemakkelijker kan kennen. Of er een juridisch deskundige in de procedure aanwezig is, maakt in het algemeen evenmin veel uit. Alleen in een geval waarin deze wijst op het belang van een duidelijke beslissing voor de praktijk, wordt een college geprikkeld om een duidelijk standpunt te formuleren. De inhoudelijk-juridische argumentatie van zijn betoog heeft hierop veelal geen invloed. Recente annotaties hebben met name invloed als daarin op daadwerkelijke of schijnbare tegenstrijdigheden wordt gewezen. Hun invloed moet niet worden overschat.

Als we kijken naar de invloed van wat er *binnen de rechtscolleges gebeurt*, blijkt dat er geen verband is tussen continuïteit in het forum van rechters dat over een vraag beslist en consistentie in jurisprudentie en gebruik van standaardformuleringen. Wel blijkt dat rechters vaker verwijzen naar eerdere jurisprudentie als zij daarbij zelf direct betrokken zijn geweest. Andere factoren dan de continuïteit in de samenstelling van een forum van beslissers hebben meer invloed op de mate waarin bruikbare beslissingen worden genomen. Vooral voor de voormalige AR was het bestaan van een overlegstructuur voor de staatsraden van groot belang. Hierin werden lijnen uitgestippeld. De CRvB en de AR beschikken resp. beschikten over een relatief omvangrijke staf. Onbedoelde tegenstrijdigheden worden niet veroorzaakt door òf stafleden òf rechters, maar door beide. Weerstand tegen het gebruik van mogelijkheden van informatiesystemen leidt tot onnodige verschillen in formuleringen tussen beslissingen van eenzelfde strekking en soms zelfs tot inconsistentie in jurisprudentie.

Bevordering van ontwikkeling van bruikbare jurisprudentie

Op basis van de bevindingen in deze studie komen we tot inzichten in de wijze waarop de ontwikkeling van bruikbare jurisprudentie kan worden bevorderd en in de belemmeringen die er zijn voor de ontwikkeling van bruikbare jurisprudentie.

Principiële terughoudendheid van rechters in het formuleren van (scherpe) algemene regels vormt een belemmering. Deze terughoudendheid is onjuist, omdat het verantwoordingsbeginsel vergt dat de rechter zo scherp mogelijke

algemene regels geeft. Verwachtingen vaak niet is in rechtsontwikkeling in s verwachten dat de rechte dentie komt. Als het bes (scherpe) algemene rege instanties en de invoerin vormen een stimulans vo slotte dienen aan de inn belang van de ontwikke steld die gelijk zijn aan moet voldoen.

een algemene of scherpe aan geschil is, een relatiefzaam is, is het echter vaak en van relevante casusposg zijn te bevorderen dat

bestuursorgaan dat partij isker voor als het bestuursde uitspraken in eerdereh deskundige in de proceel uit. Alleen in een gevalslissing voor de praktijk,dpunt te formuleren. Deheeft hierop veelal geenals daarin op daadwerke. Hun invloed moet niet

de rechtscolleges gebeurt,
het forum van rechters datntie en gebruik van stanwijzen naar eerdere jurisceest. Andere factoren danen beslissers hebben meerworden genomen. Vooralgstructuur voor de staatspeld. De CRvB en de ARngrijke staf. Onbedoeldeafleden of rechters, maarheden van informatiesyn tussen beslissingen vanin jurisprudentie.

Jurisprudentie

e tot inzichten in de wijzekan worden bevorderd en g van bruikbare jurispru-

formuleren van (scherpe)ghoudendheid is onjuist,hter zo scherp mogelijke

algemene regels geeft. We moeten echter bedenken dat de rechter door onzekerheden vaak niet is in staat om scherpe regels te geven. Als de wetgever de rechtsontwikkeling in sterke mate aan de rechter overlaat, hoeft hij niet te verwachten dat de rechter spoedig met scherpe algemene regels in de jurisprudentie komt. Als het bestuur beleidsregels opstelt, wordt de ontwikkeling van (scherpe) algemene regels in de jurisprudentie bevorderd. Rechtspraak in twee instanties en de invoering van cassatierechtspraak in het gehele bestuursrecht vormen een stimulans voor de ontwikkeling van bruikbare jurisprudentie. Tenslotte dienen aan de inrichting en het functioneren van rechtscolleges in het belang van de ontwikkeling van bruikbare jurisprudentie eisen te worden gesteld die gelijk zijn aan de eisen waaraan een moderne overheidsbureaucratie moet voldoen.